

KAPITOLU 413

ATT DWAR OPPORTUNITAJIET INDAQS (PERSUNI B'DIŻABILITÀ)

10 ta' Frar, 2000
1 ta' Ottubru, 2000

*L-ATT I tal-2000, kif emendat bl-[Avviż Legali 426 tal-2007](#); u bl-
Atti [II](#) u [XXIV tal-2012](#), u [XXIV tal-2016](#).*

TAQSIMA I

PRELIMINARI

1. It-titolu fil-qosor ta' dan l-Att hu l-Att dwar Titolu fil-qosor.
Opportunitajiet Indaqgħal Persuni b'Diżabilità.

2. F'dan l-Att, kemm-il darba r-rabta tal-kliem ma teħtiegħ Tifsir.
Emendat:
II. 2012.22;
XXIV. 2016.2.
xort'ohra -

"aġenzija ta' impieg" tfisser kull min jew kull korp li, sew jekk bi hlas sew le, jassisti lil persuni jsibu impieg jew xogħol ieħor jew li jkun jassisti lil prinċipali jsibu impjegati jew haddiema, u tinkludi kull attività mwettqa f'Malta għar-reklutaġġ ta' persuni biex jiġu impjegati f'Malta jew barra minn Malta;

"akkomodazzjoni" tinkludi akkomodazzjoni residenzjali jew kummerċjali;

"akkomodazzjoni raġonevoli" tfisser tibdil meħtieġ li ma jimponix piż sproporzjonat jew mhux ġustifikat, meta jkun hemm bżonnu f'każ partikolari, biex jiżgura li persuni b'diżabilità jkunu jistgħu jgawdu jew jeżerċitaw b'mod ugwali daqs oħrajn id-drittijiet tal-bniedem u l-libertajiet fundamentali kollha;

"awtorità edukattiva" tfisser korp jew persuna li jkunu qed jamministraw istituzzjoni edukattiva;

"Bord" huwa l-Bord imwaqqaf permezz tal-artikolu 20A;

"diżabilità" tfisser nuqqas fiżiku, mentali, intellettuali jew sensorju għal żmien twil li flimkien ma' ostakli diversi, jista' jillimita lil persuna milli tipparteċipa b'mod shiħ u effettiv fis-soċjetà b'mod ugwali daqs l-oħrajn;

"diżordni mentali" għandu jkollha l-istess tifsira kif mogħtija lilha fl-Att dwar is-Saħħa Mentali;

Kap. 525.

"drittijiet ta' persuni b'diżabilità" tinkludi d-drittijiet tal-persuni b'diżabilità msemmija fil-Konvenzjoni dwar id-Drittijiet tal-Persuni b'Diżabilità addottata mill-Assemblea Ġenerali tal-Ġnus Magħquda fit-13 ta' Diċembru 2006, u kull Protokoll Mhux Obbligatorju, flimkien mar-Riżervi hekk kif affermati u ratifikati minn Malta fit-30 ta' Marzu 2007 u fid-9 ta' Novembru 2012 rispettivament;

"età pensjonabbli", għar-rigward ta' persuna, tfisser kull età li matulha din il-persuna jkollha jedd għal pensjoni għal min jirtira skont id-disposizzjonijiet tal-[Att dwar is-Sigurtà Soċjali](#);

Kap. 318.

"età ta' skola obbligatorja", għar-rigward ta' persuna, tfisser l-età meta dik il-persuna tkun sugġetta għad-disposizzjonijiet tal-Att dwar l-Edukazzjoni sal-limitu li dawn ikunu jirrelataw għal dik l-età;

"fastidju" tfisser meta persuna tiġi esposta għal xi att, rikjesta jew għemil li ma jkunux mixtieqa, inklużi kliem, mossi jew l-għemil, il-wiri jew iċ-ċirkolazzjoni b'kull mezz ta' kliem miktub, stampi jew kull materjal ieħor li jista' raġonevolment jitqies offensiv, umiljanti, ostili, degradanti jew intimidatorju fir-rigward ta' dik il-persuna;

Kap. 491.

"*foster carer*" għandu jkollha l-istess tifsira kif mogħtija lilha fl-Att dwar il-*Foster Care*;

"impieg" tfisser impieg b'kuntratt ta' servizz;

"istituzzjoni edukattiva" tfisser kindergarten, skola, kulleġġ, università jew istituzzjoni oħra li fihom jiġu provduti edukazzjoni jew taħriġ;

"komunikazzjoni" tinkludi lingwi, turiġa ta' testi, komunikazzjoni permezz tas-sens tal-ħass, *Braille*, tipa kbira, multimedja aċċessibbli kif ukoll komunikazzjoni permezz tal-kitba, awdjo, format faċli-biex-taqra, qarreja jew interpreti umani jew multimedjali, forom awmentattivi u alternattivi, mezzi u formati ta' komunikazzjoni aċċessibbli u teknoloġija tal-komunikazzjoni;

"Konvenzjoni" tirreferi għall-Konvenzjoni dwar id-Drittijiet tal-Persuni b'Dizabilità addottata mill-Assemblea Generali tal-Ġnus Magħquda fit-13 ta' Diċembru 2006, u kull Protokoll Mhux Obbligatorju, flimkien mar-Riżervi hekk kif affermati u ratifikati minn Malta fit-30 ta' Marzu 2007 u fid-9 ta' Novembru 2012 rispettivament;

"Kummissarju" tfisser il-Kummissarju għad-Drittijiet ta' Persuni b'Dizabilità mahtur skont ma hemm fl-artikolu 21, u tinkludi kull uffiċjal minnu debitament awtorizzat biex jaġixxi f'ismu għal xi għan speċifiku jew kategorija ta' għanijiet taħt dan l-Att;

"Kummissjoni" tfisser il-Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Dizabilità mwaqqfa skont ma hemm fl-artikolu 21;

"kuntratt ta' servizz" tfisser ftehim ta' impieg bejn żewġ persuni, jew bejn persuna u korp ta' persuni, sew bil-miktub, bil-fomm jew mifhum, li bih l-impjegat ikollu obbligu li jagħti servizzi lill-prinċipal għal għadd ta' sigħat stabbiliti, fuq bażi sew ta' *full-time* jew ta' *part-time*, sew temporanja, b'paga, salarju, rimunerazzjoni bi ħlas jew kull benefiċċju jew privileġġ ieħor hekk kif kollha stabbiliti bla ħsara għall-jedd li jkollu l-prinċipal li jikkontrolla, jissorvelja, imexxi u jieħu kull għamla ta' azzjoni dixxiplinarja fuq l-impjegat skont kif dak iwettaq dmirijietu;

"Kunsill" tfisser il-Kunsill għad-Drittijiet ta' Persuni b'Dizabilità kif mahtur u kompost skont id-dispożizzjonijiet tal-artikolu 24;

"lingwa" tinkludi lingwi mitkellma, dawk permezz tas-sinjali, li tinkludi, iżda mhux biss, il-Lingwa tas-Sinjali Maltija u forom oħrajn ta' lingwi mhux mitkellma;

"membru tal-familja", għar-rigward ta' individwu, tinkludi -

- (a) il-ġenituri;
- (b) il-mara jew ir-raġel jew is-sieheb jew is-sieħba;
- (c) l-iben, il-bint, hu jew oħt, li jkollhom tmintax-il sena jew aktar; u
- (d) *foster carers*;
- (e) tutur legali jew kuratur, ta' dak l-individwu;

"mezz assistiv" tinkludi kull mezz paljattiv (li jtaffi t-tbatija) jew terapewtiku, kull għajnuna prostetika, jew kull mezz jew apparat ieħor, inklużi annimali mħarrġa, li jista' jinħtieġ minn persuna b'diżabilità b'mod speċifiku minhabba f'dik id-diżabilità;

"Ministru" tfisser il-Ministru responsabbli mid-diżabilità u l-iżvilupp ta' dan il-qasam, u tinkludi kull persuna li tkun debitament awtorizzata mill-Ministru msemmi biex taġixxi f'ismu għal għan speċifiku jew kategorija ta' għanijiet taħt dan l-Att;

"minuri" tfisser dawk il-persuni li ma għalqux l-età magġorenni kif imfisser fil-Kodiċi Ċivili;

Kap. 16.

"nuqqas", fil-kuntest ta' diżabilità, tfisser kull telfien, restrizzjoni jew anormalità ta' funzjoni psikoloġika, fiżjoloġika jew struttura anatomika;

"organizzazzjoni volontarja" għandu jkolla l-istess tifsira mogħtija lilha bl-artikolu 2 tal-[Att dwar l-Organizzazzjonijiet Volontarji](#) li l-kumitat tagħha jkun kompost minn tal-inqas wieħed u ħamsin fil-mija minn persuni b'diżabilità jew membri tal-familja ta' persuni b'diżabilità li ma jkunux jistgħu jirrappreżentaw lilhom infushom, b'dan illi l-funzjonijiet eżekuttivi jkunu eżerċitati minn persuni b'diżabilità jew membri tal-familja ta' persuni b'diżabilità li ma jkunux jistgħu jirrappreżentaw lilhom infushom. Din it-tifsira tinkludi wkoll gruppi ta' persuni b'diżabilità intellettuali megħjuna minn persuni li m'għandhomx diżabilità;

Kap. 492.

"persuna b'diżabilità kwalifikata" tfisser -

- (a) għar-rigward ta' xi impieg bħal dak imsemmi fit-Titolu I tat-Taqsima IV ta' dan l-Att, persuna b'diżabilità li jkollha iktar mill-età ta' skola obbligatorja iżda li tkun għadha ma laħqitx l-età pensjonabbli, u li, sew jekk ikollha sew jekk ma jkollhiex akkommodazzjoni raġonevoli skont it-Titolu msemmi qabel, tkun tista' twettaq il-funzjonijiet essenzjali tal-kariga fl-impieg li jkollha jew li tapplika għaliha jew li jista' jkollha jew li tista' tapplika għaliha; u
- (b) għar-rigward tal-provvediment u użu ta' oġġetti, faċilitajiet jew servizzi kif imsemmi fit-Titolu 4 tat-Taqsima IV, persuna b'diżabilità li jkollha l-htigiet ta' eliġibiltà essenzjali għall-provvediment u l-użu ta' dawk l-oġġetti, faċilitajiet jew servizzi jew sabiex hija tipparteċipa f'dawk il-programmi jew attivitajiet bħalma jistgħu jiġu provduti minn xi persuna jew korp skont it-Taqsima qabel imsemmija ta' dan l-Att;

"proprietà" tinkludi kull bini eżistenti u ġdid, u arei esterni

bħalma huma toroq, bankini, passaġġi pubbliċi, xtajtiet u ġonna;

"tibdil" tfigger modifiki u aġġustamenti li jkunu meħtieġa u xierqa;

"wild" tfigger minuri taħt il-kura u l-kustodja ta' ġenituri naturali, addottivi jew taħt il-kura ta' *foster carers*.

*Miżjuda:
XXIV. 2016.5.*

TAQSIMA II

ID-DRITTIJIET TA' PERSUNI B'DIŻABILITÀ

*Drittijiet ta'
persuni
b'diżabilità.
Miżjud:
XXIV. 2016.5.*

3. (1) Kull persuna għandha d-dritt intrinsiku għall-ħajja, id-dinjità, ir-rispett u l-integrità mentali, riproduttiva u fiżika tagħha, u l-Istat għandu jiggarantixxi dan id-dritt lill-persuni b'diżabilità, kemm qabel u wara t-twelid.

(2) Kull persuna għandha d-dritt tkun taf jekk għandhiex diżabilità mal-ewwel opportunità u mill-aktar fis possibbli. Għalhekk, kull persuna għandha d-dritt għal djanjozi li turi jekk persuna għandhiex diżabilità. B'dan li l-Istat huwa fid-dmir li jipprovi informazzjoni u intervent bikri u komprensiv kif ukoll servizzi u għajnuna lil tfal b'diżabilità u lill-familji tagħhom.

(3) Kull min jabbanduna, jaħbi, jissegrega, jabbuża, jippersegwita u jisfrutta persuni b'diżabilità jkun hati ta' reat taħt dan l-Att.

(4) Kull persuna b'diżabilità għandha d-dritt għall-familja u trobbija bħal kull persuna oħra.

(5) Kull persuna b'diżabilità għandha tgawdi mill-istess drittijiet u libertajiet fundamentali tal-individwu mingħajr diskriminazzjoni kif dikjarat fil-Kostituzzjoni ta' Malta. L-Istat għandu jiżgura li l-eżerċizzju ta' tali drittijiet ikun iggarantit ukoll meta flimkien mad-diżabilità jkun hemm fatturi oħra inter alia bħal ġeneru, l-età, l-istat ċivili, l-orjentazzjoni sesswali, ir-razza, l-etnija, it-twemmin, il-kulur tal-ġilda, l-affiljazzjoni trejdunjonistika u l-fehma politika tal-persuna b'diżabilità.

(6) Kull persuna b'diżabilità għandha d-dritt għal-libertà tal-espressjoni, opinjoni u assoċjazzjoni, inkluż il-libertà li tfittex, tirċievi u tagħti informazzjoni u ideat fuq bażi ugwali mal-oħrajn u permezz ta' kull forma ta' komunikazzjoni tal-għażla tagħha.

(7) Kull persuna b'diżabilità għandha d-dritt li tilhaq il-milja tal-kapaċitajiet fiżiċi, sesswali, riproduttivi, emozzjonali, soċjali, artistiki u intellettuali tagħha.

(8) Kull persuna b'diżabilità għandha d-dritt li tieħu dawk id-deċiżjonijiet li jaffettwawha ħajjitha u li tħoss li huma tajba għaliha wara li tiġi meġġuna biex tagħmel dan f'każ ta' talba għal tali għajnuna.

(9) Kull persuna b'diżabilità għandha d-dritt li tiffirma familja jew unjoni ċivili skont il-każ u bħal kull persuna oħra.

(10) L-Istat għandu jiżgura li ma ssirx diskriminazzjoni kontra persuni b'diżabilità f'dak li għandu x'jaqsam ma' żwieġ, familja, responsabilitajiet tagħhom ta' ġenitur u relazzjonijiet. Fl-ebda lok ġenitur m'għandu jiġi sseparat mill-wild tiegħu minħabba fid-

dizabilità tal-wild jew ta' wiehed mill-ġenituri, jew taż-żewġ ġenituri, u l-ebda persuna b'diżabilità m'għandha tiġi separata minn mal-familja tagħha minhabba fid-diżabilità tagħha:

B'dan illi kull decizjoni għandha tittiehed fl-aħjar interess tal-ulied li għandhom jew m'għandhomx diżabilità; u li l-istess interessi jiġu stabbiliti b'konsultazzjoni shiha mal-persuna b'diżabilità minn awtorità kompetenti skont liġijiet u proċeduri applikabbli, u suġġetta għal sħarriġ ġudizzjarju fejn l-aħjar interess tal-ulied għandu jipprevali.

(11) Il-persuna b'diżabilità għandha tkun hielsa li tiddeciedi fejn u ma' min tgħix.

(12) Il-persuna b'diżabilità għandu jkollha aċċess għal firxa ta' għodod ta' appoġġ, servizzi u faċilitajiet tal-komunità inkluż, iżda mhux limitati għal, assistenti personali, it-tagħmir teknoloġiku u tal-mobilità għall-ġhajjnuna, biex tiġi żgurata l-inklużjoni effettiva. Servizzi bħal dawn għandhom ikunu disponibbli bi prezz raġonevoli u l-libertà tal-għażla għandha tkun tal-persuna b'diżabilità. L-għażla tal-oġġetti, is-servizzi u l-faċilitajiet għandha tirrifletti l-htigiet u l-preferenzi tal-persuna b'diżabilità.

(13) Il-persuna b'diżabilità għandu jkollha aċċess għat-taħriġ fil-mobilità, fl-orjentament, fil-Lingwa tas-Sinjali Maltija, u fl-użu ta' tagħmir teknoloġiku.

(14) L-assessjar tal-persuna b'diżabilità għandu jkun multi-dixxiplinarju u trans-dixxiplinarju u jirrifletti l-htigiet attwali u l-kwalitajiet tal-persuna.

TAQSIMA III

*Emendata:
XXIV. 2016.3.*

TIFSIRA TA' DISKRIMINAZZJONI MINHABBA F'DIŻABILITÀ

3A. (1) Persuna tiddiskrimina ma' persuna oħra b'mod multiplu jekk minbarra d-diżabilità tissussisti diskriminazzjoni *inter alia* minhabba l-ġeneru, l-età, l-istat ċivili, l-orjentazzjoni sesswali, ir-razza, l-etnija, it-twemmin, il-kultur tal-ġilda, l-affiljazzjoni trejdunjonistika u l-fehma politika.

Diskriminazzjoni minhabba f'diżabilità dovuta għal xi trattaament inqas favorevoli.
*Enumerat mill-gdid:
XXIV. 2016.4.*

(2) Persuna tkun qiegħda tiddiskrimina ma' persuna oħra minhabba f'diżabilità jekk ixxejjel l-indipendenza tal-ħsieb, l-avvanz soċjali u ekonomiku, u l-integrazzjoni fis-soċjetà ta' dik il-persuna.

(3) Persuna tkun qiegħda tiddiskrimina ma' persuna oħra minhabba f'diżabilità jekk iċċaħħad lil dik il-persuna l-oħra mill-protezzjoni u d-drittijiet li tagħti l-liġi.

(4) Ikun hemm diskriminazzjoni meta persuna:

- (a) tonqos milli tagħti aċċess shih lil persuna b'diżabilità għal dawk l-azzjonijiet kollha li tagħti l-liġi; jew
- (b) tonqos milli tagħti informazzjoni dwar id-drittijiet tal-persuna l-oħra permezz ta' komunikazzjoni li l-persuna l-oħra tista' tifhem; jew
- (c) tonqos milli toffri għajjnuna lill-persuna l-oħra fi

proċeduri marbuta ma' investigazzjoni, għoti ta' xhieda, u proċeduri simili; jew

- (d) xjentement tillimita jew b'xi mod ixxejjel it-tgawdija ta' kwalunkwe dritt tal-persuna l-oħra li tkun akkwistat kemm *inter vivos* jew *causa mortis*:

B'dan illi l-paragrafi preċedenti jinkludu b'mod partikolari l-aġir hemm elenkat, iżda minghajr preġudizzju għall-generalità ta' dak imsemmi f'dan l-Att u l-Konvenzjoni.

(5) Persuna tkun qiegħda tiddiskrimina ma' persuna oħra minhabba f'dizabilità jekk tirreferi għall-persuna l-oħra jew tindirizzaha b'lingwaġġ mhux rispettuż. Dan japplika kemm għal persuna b'dizabilità b'mod individwali jew kollettivament, kif ukoll għal persuni b'dizabilità kemm b'mod dirett, kif ukoll permezz ta' referenza fuq il-mezzi kollha ta' komunikazzjoni, fosthom iżda mhux biss ix-xandir, l-istampar u korrispondenza.

(6) Persuna tkun qiegħda tiddiskrimina ma' persuna oħra minhabba f'dizabilità f'ċirkostanzi rilevanti għall-ghanijiet ta' xi disposizzjoni ta' dan l-Att jekk -

- (a) f'ċirkostanzi li huma simili jew li m'humix materjalment differenti, hija tittratta jew tipproponi li tittratta persuna b'dizabilità b'mod inqas favorevoli milli tittratta jew kieku tittratta persuna li ma jkollhiex dizabilità bħal dik; jew
- (b) hija tittratta jew tipproponi li tittratta persuna b'mod inqas favorevoli minhabba f'xi karatteristika li soltu jkollhom persuni li jkollhom dik id-dizabilità jew karatteristika mistgħajla li soltu tkun fuq persuni li jkollhom dizabilità bħal dik.

(7) Għall-ghanijiet tas-subartikolu (6)(a), il-fatt li l-persuna b'dizabilità tista' tehtieg akkomodazzjoni differenti u, jew, servizzi differenti, m'għandu f'ebda każ jitqies bħala li jkun qed jikkonstitwixxi ċirkostanzi li huma materjalment differenti.

Diskriminazzjoni minhabba f'dizabilità dovuta għal xi nuqqas ta' konformità ma xi htiega jew kondizzjoni.

4. Persuna tkun qiegħda tiddiskrimina ma' persuna oħra minhabba f'dizabilità jekk dik il-persuna l-oħra tenhtieg li tikkonforma ma' xi htiega jew kondizzjoni li magħha jikkonformaw jew ikunu jistgħu jikkonformaw il-maġġoranza ta' persuni li ma jkollhomx dik id-dizabilità, u

- (a) li ma tkunx raġonevoli fiċ-ċirkostanzi tal-każ; u
- (b) li magħha dik il-persuna l-oħra ma tkunx tikkonforma jew ma tkunx tista' tikkonforma.

Diskriminazzjoni minhabba f'dizabilità dovuta għal kull għajna awżiljarja.
Emendat:
II. 2012.23;
XXIV. 2016.6.

5. (1) Persuna tkun qiegħda tiddiskrimina ma' persuna oħra minhabba f'dizabilità jekk hija tittratta, jew tipproponi li tittratta, lil dik il-persuna l-oħra b'mod inqas favorevoli milli tittratta jew kieku tittratta lil persuni oħrajn li ma jkollhomx dik id-dizabilità minhabba fil-fatt li dik il-persuna l-oħra tkun akkumpanjata bi jew ikollha mezz assistiv li jintuża minn dik il-persuna l-oħra jew minhabba f'kull haġa li jkollha x'taqsam ma' dak il-fatt, sew jekk tkun sew jekk ma tkunx il-prattika li tittratta b'mod hekk inqas favorevoli lil xi persuna li tkun akkumpanjata bi jew li jkollha xi

mezz assistiv bħal dak.

(2) Persuna tkun qiegħda tiddiskrimina ma' persuna oħra minħabba f'diżabilità meta tassogġetta lil dik il-persuna l-oħra għal fastidju f'xi ċirkostanza rilevanti għall-finijiet ta' kull dispożizzjoni ta' dan l-Att:

Iżda kull persuna li tagħti fastidju lil xi hadd iehor kif imsemmi f'dan is-subartikolu tkun hatja ta' reat kontra dan l-artikolu u tista', mingħajr preġudizzju għal kull responsabbiltà ulterjuri taht kull liġi oħra, meta tinsab hatja tehel multa ta' mhux iżjed minn elfejn u hames mitt euro (€2,500) jew prigunerija għal mhux iżjed minn sitt xhur jew dik il-multu u prigunerija flimkien.

(3) Hadd ma jista' jivvittimizza lil xi persuna talli din tkun għamlet ilment lill-awtoritajiet legittimi jew talli tkun bdiet jew hadet sehem fi proċedimenti għal rizarċiment abbazi tal-ksur allegat ta' xi dispożizzjoni ta' dan l-Att, jew talli tkun tat informazzjoni, kunfidenzjali jew mhix, lil awtorità regolatorja stabbilita, rigward xi mġieba, attivitajiet jew prattiċi allegatament diskriminatorji.

(4) Persuna tkun qiegħda tiddiskrimina ma' persuna oħra minħabba f'diżabilità jekk tassogġetta lil dik il-persuna għal żvantaġġ partikolari b'xi provvedimenti, kriterju jew prattika apparentement newtrali.

(5) Persuna tkun qiegħda tiddiskrimina ma' persuna oħra minħabba f'diżabilità jekk tonqos milli tagħmel pubbliku, b'mod effettiv, dawk l-oġġetti, faċilitajiet u servizzi provduti minnha lill-persuni b'diżabilità, biex telimina d-diskriminazzjoni projibita taht dan l-Att.

6. Persuna tkun qiegħda tiddiskrimina ma' persuna oħra minħabba f'diżabilità jekk hija tittratta, jew tipproponi li tittratta, lil dik il-persuna l-oħra b'mod inqas favorevoli milli tittratta jew kieku tittratta lil persuni oħrajn li ma jkollhomx dik id-diżabilità minħabba fil-fatt li dik il-persuna l-oħra tkun akkumpanjata minn -

- (a) interpretu; jew
- (b) qarrej; jew
- (c) assistent; jew
- (d) persuna li tieħu hsiebha,

li jipprovdi servizzi ta' interpretazzjoni, qari jew servizzi oħra lil dik il-persuna l-oħra minħabba fid-diżabilità ta' dik il-persuna l-oħra jew minħabba f'kull haġa li jkollha x'taqsam ma' dak il-fatt, sew jekk tkun sew jekk ma tkunx il-prattika li tittratta b'mod inqas favorevoli lil xi persuna li tkun akkumpanjata minn interpretu, qarrej, assistent jew persuna li tieħu hsieb, skont il-każ.

Diskriminazzjoni minħabba f'diżabilità dovuta għal xi assistenża.

Emendata:
XXIV. 2016.3.

TAQSIMA IV

PROJBIZZJONI TA' DISKRIMINAZZJONI MINHABBA F'DIŻABILITÀ

TITOLU I - IMPIEG

Impieg.
Emendat:
II. 2012.24;
XXIV. 2016.7.

7. (1) Ebda prinċipal ma jista jiddiskrimina minhabba f'diżabilità kontra persuna b'diżabilità kwalifikata ghar-rigward ta' -

- (a) proċeduri li jkollhom x'jaqsmu ma' applikazzjonijiet għal impieg;
- (b) l-ingaġġ, promozzjoni jew tkeċċija ta' impjegati;
- (c) il-kumpens li jingħata lil impjegat;
- (d) taħriġ f'xi okkupazzjoni; u
- (e) kull patt, kondizzjoni u privileġġ ieħor li għandu x'jaqsam ma' impieg.

(2) Għall-għanijiet tas-subartikolu (1) u mingħajr preġudizzju għall-ġeneralità tat-Taqsima II ta' dan l-Att, prinċipal jitqies li jkun qed jiddiskrimina minhabba f'diżabilità kontra persuna kif hemm imsemmi, jekk dak il-prinċipal b'mod li mhux raġonevoli -

- (a) jillimita, jissegrega jew jikklassifika lil dik il-persuna b'mod li dan itellef l-opportunitajiet jew il-grad ta' dik il-persuna; jew
- (b) jipparteċipa f'xi kuntratt, jew arrangament ieħor jew relazzjoni oħra, li t-twettiq tagħhom ikollu l-effett li jagħmel lil dik il-persuna suġġetta għal diskriminazzjoni; jew
- (c) juża livelli, kriterji jew metodi ta' amministrazzjoni li jkollhom effett kuntarju għall-opportunitajiet, grad jew benefiċċji ta' dik il-persuna; jew
- (d) jonqos milli jipprovdi akkomodazzjoni raġonevoli għad-diżabilità ta' dik il-persuna, hliet jekk il-prinċipal jista' jgħib prova li t-tibdil meħtieġ ser jippreġudika b'mod mhux xieraq, it-thaddim tas-sengha jew tan-negozju li dak il-prinċipal jiġġestixxi; jew
- (e) jiċhad opportunitajiet ta' impieg lil dik il-persuna meta dik iċ-ċaħda tkun fondata fuq il-htieġa tal-prinċipal li jipprovdi akkomodazzjoni raġonevoli għad-diżabilità ta' dik il-persuna; jew
- (f) juża livelli ta' kwalifika, provi dwar l-impieg, jew kriterji ta' għażla oħra li jaqtgħu 'l barra jew jistgħu jaqtgħu 'l barra lil xi persuna jew klassi ta' persuni li jkollhom xi diżabilità kemm-il darba l-prinċipal ma jgħibx prova li l-livelli, provi jew kriterji ta' għażla oħra jkunu kwalifika jew htieġa essenzjali għall-kariga li tkun; jew
- (g) jonqos milli jagħzel u jagħmel provi dwar xi impieg bil-mod l-iktar effettiv sabiex jiżgura li, meta ssir il-prova fuq dik il-persuna, u dik il-persuna tinzerta

jkollha diżabilità li tnaqqas il-kapaċitajiet tagħha ta' kif thoss, tuża jdejha jew titkellem, ir-riżultati ta' dawk il-provi jkunu jirriflettu b'mod preċiż il-kapaċitajiet jew ix-xeħtiet ta' dik il-persuna.

(3) Meta prinċipal jeskludi minn xi impieg jew tkompliġa ta' impieg lil xi persuna li jkollha l-kwalifiki li tingħata dak l-impieg jew li tkompli f'dak l-impieg jew xort'oħra jillimita l-opportunitajiet, grad jew benefiċċji ta' dik il-persuna minhabba fid-diżabilità ta' persuna oħra li magħha dik il-persuna tkun magħrufa jew suspetta li jkollha relazzjoni jew assoċjazzjoni, dik l-eskluzjoni jew limitazzjoni għandhom, għall-għanijiet ta' dan l-artikolu, jitqiesu bħallikieku kienu diskriminazzjoni minhabba f'diżabilità kontra persuna bħalma hemm imsemmi fis-subartikolu (1).

(4) Għall-għanijiet tas-subartikolu (2)(d), il-fatturi li għandhom jitqiesu sabiex jiġi stabbilit jekk tibdil ikunx se jippreġudika b'mod mhux xieraq it-thaddim ta' sengħa jew negozju ġestit mill-prinċipal għandhom ikunu jinkludu:-

- (a) ix-xorta u n-nefqa tat-tibdil;
- (b) ir-riżorsi finanzjarji totali tal-post tax-xogħol involuti fl-għemil tat-tibdil;
- (ċ) l-għadd ta' impjegati fuq il-post tax-xogħol li jkunu jeħtieġu tibdil;
- (d) l-effett fuq l-ispejjeż u r-riżorsi u l-impatt li t-tibdil meħtieġ se jkollu fuq it-thaddim tal-post tax-xogħol;
- (e) ir-riżorsi finanzjarji totali tal-prinċipal;
- (f) il-qies totali tan-negozju tal-prinċipal inkluż l-għadd ta' impjegati, u l-għadd u t-tip tal-postijiet tax-xogħol u fejn dawn ikunu jinsabu;
- (g) it-tip ta' kull ħidma li jagħmel il-prinċipal, inklużi l-għamla, l-istruttura u l-funzjonijiet ta' dawk li jahdmu u x-xogħol li jagħmlu; u
- (h) kemm ikunu jistgħu jingħataw flus minn fondi pubbliċi biex itaffu n-nefqa li ssir għal xi tibdil.

(5) Għall-għanijiet ta' dan l-artikolu, u mingħajr preġudizzju għall-generalità tal-artikolu 2, il-frazi "jipprovdi akkommodazzjoni raġonevoli" tinkludi -

- (a) li faċilitajiet eżistenti li jintużaw mill-impjegati jsiru b'mod li jkunu faċilment aċċessibbli għal, u jkunu jistgħu jintużaw minn persuni li jkollhom diżabilitajiet;
- (b) ristrutturar ta' impiegi, it-tnedija ta' sistemi ta' xogħol part-time jew skeda ta' xogħol modifikata, it-tqassim mill-ġdid ta' karigi battala, l-akkwist jew il-modifika ta' tagħmir jew mezz, l-aġġustament jew tibdil xieraq ta' eżamijiet jew materjal ta' taħriġ jew policies, il-provvediment ta' qarrejja jew interpreti, u l-għemil ta' kull tibdil ieħor simili għal persuna b'diżabilità; u
- (ċ) gwida għall-karriera ta' kwalità u vokazzjonali, liema gwida għandha tkun mingħajr hlas għall-persuna

b'dizabilità.

Ezamijiet mediċi.

8. (1) Salv kif hemm provdut fis-subartikoli (2) u (3), prinċipal m'għandux imexxi jew jesigi xi eżami mediku jew xort'ohra jitkixxef dwar min japplika għal xi impieg miegħu jew xi impjegat tiegħu dwar jekk min ikun applika jew l-impjegat tiegħu jkunx persuna b'dizabilità jew dwar ix-xorta jew il-gravità ta' dik l-inkapaċità ħlief biex jaċċerta ruhu mill-kapaċità li jwettaq ċerti funzjonijiet li jkollhom x'jaqsmu max-xogħol tiegħu jew sabiex jagħraf xi tkun in-nefqa li se jkollu jagħmel fit-tibdiliet li jistgħu jenħtiegħ b'riżultat ta' dik id-dizabilità.

(2) Wara li ssir offerta ta' impieg lil min japplika sabiex dan jiġi impjegat u qabel ma dak l-impieg fil-fatt jibda jsehh, prinċipal jista' jipprovdi għall-għemil ta' eżami mediku, jew jesigi li dan isir, jew inkella jagħmel l-offerta ta' dak l-impieg kondizzjonata mir-riżultati ta' dak l-eżami biss jekk kull min japplika għal din l-istess għamla ta' impieg ikunu wkoll sugġetti għal dak l-eżami.

(3) Meta jiġri li fil-fatt isir eżami bħal dak imsemmi fis-subartikolu (1) u (2), kull tagħrif li jinkiseb dwar il-kondizzjoni u l-istorja medika ta' min japplika dwar id-dizabilità li jkollu għandu -

- (a) jingabar u jibqa' jinżamm fuq formoli separati;
- (b) jinżammu f'files mediċi separati; u
- (c) jitqies bħala notament mediku konfidenzjali.

(4) Minkejja d-disposizzjonijiet tas-subartikolu (3), jekk min japplika jiġi sussegwentement impjegat, ebda haġa m'għandha żżomm lill-prinċipal tiegħu milli jgħarraf, jekk iqis li jkun hekk xieraq, lil

- (a) supervisors u managers fi hdan l-istess stabbiliment dwar kull restrizzjoni meħtieġa fuq ix-xogħol jew id-dmirijiet ta' dik il-persuna li tkun applikat u kull tibdil li jista' jinħtiegħ u,
- (b) persunal li jagħti l-ewwel għajnuna u jiehu ħsieb l-inkolumità tal-impjegati dwar kull kura ta' emerġenza li tkun tista' tenħtiegħ dik il-persuna li tkun applikat minhabba fid-dizabilità tagħha jew dwar kull prekawzjoni speċjali li tista' tkun meħtieġa minhabba f'dik id-dizabilità.

(5) B'zieda mad-disposizzjonijiet tas-subartikolu (1), iżda bla ħsara għad-disposizzjonijiet tas-subartikoli (3) u (4), prinċipal jista' jitlob li jsiru eżamijiet mediċi fuq bażi volontarji, inkluż il-gbir ta' kull storja medika b'mod volontarju, li jkunu jagħmlu sehem minn programm ta' saħħa għall-impjegati.

(6) Għall-għanijiet ta' dan l-artikolu, kull eżami mediku bħalma hemm imsemmi fih għandu jinkludi kull eżami mediku u, jew, psikoloġiku li jista' jsir fiċ-ċirkostanzi tal-każ.

Trade Unions.
Kap. 452.

9. Organizzazzjoni registrata skont l-Att dwar l-Impiegi u r-Relazzjonijiet Industrijali jew kumitat tat-tmexxija jew membru tal-kumitat tat-tmexxija ta' organizzazzjoni registrata bħal dik ma jistgħux jiddiskriminaw kontra -

- (a) persuna, minhabba fid-dizabilità ta' dik il-persuna jew id-dizabilità ta' xi wiehed mill-membri tal-familja ta' dik il-persuna -
  - (i) billi jiċhdu jew jonqsu milli jaċċettaw l-applikazzjoni tagħha għas-shubija; jew
  - (ii) fil-patti jew kondizzjonijiet li bihom dik l-organizzazzjoni tkun lesta li taċċetta l-applikazzjoni tagħha għas-shubija; u, jew
- (b) membru ta' organizzazzjoni reġistrata bħal dik, minhabba fid-dizabilità ta' dak il-membru jew id-dizabilità ta' xi membru tal-familja ta' dak il-membru billi -
  - (i) jiċhadlu l-jedd għal xi benefiċċju provdut mill-organizzazzjoni jew jillimitalu l-jedd tiegħu għal dak il-benefiċċju; jew
  - (ii) inehhilo s-shubija mill-organizzazzjoni; jew jibdillu l-kundizzjonijiet ta' dik is-shubija.

10. (1) Aġenzija tal-impieg ma tistax tiddiskrimina kontra persuna minhabba fid-dizabilità tagħha jew id-dizabilità ta' xi wiehed mill-membri tal-familja tagħha -

Aġenzija tal-impieg.

- (a) billi tiċhad milli tipprovdi lil dik il-persuna xi servizz li l-aġenzija tagħti; jew
- (b) fil-patti jew kondizzjonijiet li l-aġenzija toffri li tipprovdi lil dik il-persuna bis-servizzi tagħha; jew
- (c) fil-mod kif l-aġenzija tipprovdi lil dik il-persuna xi servizz li tagħti.

(2) Għall-iskop ta' dan l-artikolu aġenzija tal-impieg ma għandhiex titqies li qed tiddiskrimina kontra persuna minhabba fid-dizabilità tagħha jekk, meta jkun ikkunsidrat it-taħriġ ta' dik il-persuna, il-kwalifiki u l-esperjenza rilevanti għax-xogħol li hija tkun qiegħda tfittex, u l-fatturi rilevanti l-oħra kollha li għandhom raġonevolment jitqiesu, dik il-persuna ma tkunx kapaci, minhabba fid-dizabilità tagħha, li twettaq il-htigiet neċessarji tax-xogħol li tkun qed tfittex.

TITOLU 2 - EDUKAZZJONI

11. (1) Salv kif provdut fis-subartikoli (2) u (3), u mingħajr preġudizzju għall-ġeneralità tat-Taqsima III, awtorità jew istituzzjoni edukattiva ma tistax tiddiskrimina kontra -

Edukazzjoni.
Emendat:
II. 2012.26;
XXIV. 2016.8.

- (a) min japplika biex jiddaħhal bħala student minhabba f'xi dizabilità tiegħu jew xi dizabilità ta' xi wiehed mill-membri tal-familja tiegħu -
  - (i) billi tiċhadlu jew tonqos milli tilqa' l-applikazzjoni tiegħu għal dak id-dhul, jew
  - (ii) fil-patti jew kondizzjonijiet li bihom dik l-awtorità jew istituzzjoni edukattiva tkun lesta li ddaħhlu bħala student; u, jew,
- (b) student minhabba f'xi dizabilità tiegħu jew xi

dizabilità ta' xi wiehed mill-membri tal-familja tiegħu billi -

- (i) tiċhadlu l-jedd għal xi benefiċċju, faċilità jew servizz provdut minn dik l-awtorità jew istituzzjoni edukattiva jew tillimalu l-jedd tiegħu għal dak il-benefiċċju; jew
- (ii) tkeċċih mill-istituzzjoni edukattiva fejn huwa jkun qiegħed jattendi.

(2) Meta awtorità jew istituzzjoni edukattiva jkunu ġew għal kollox jew primarjament imwaqqfa għal studenti li jkollhom xi dizabilità partikolari jew speċifika, dik l-awtorità jew istituzzjoni edukattiva jistgħu jagħmlu restrizzjoni ta' dħul f'dik l-istituzzjoni biss għal persuni li jkollhom dik id-dizabilità partikolari jew speċifika u jiċhdu d-dħul lil persuni oħra li ma jkollhomx dik id-dizabilità partikolari jew speċifika iżda jkollhom dizabilità oħra.

(3) Meta d-dħul, jew it-tkomplija ta' parteċipazzjoni, ta' persuna b'dizabilità bħala student f'istituzzjoni edukattiva jkun jenhtieg l-għoti ta' servizzi jew faċilitajiet li ma jkunux meħtieġa minn studenti li ma jkollhomx dizabilità, l-awtorità jew istituzzjoni edukattiva involuta tista' tiċhad jew tonqos milli thalli li jsir id-dħul, jew it-tkomplija ta' parteċipazzjoni, bħala student ta' dik il-persuna f'dik l-istituzzjoni edukattiva jekk dik l-awtorità jew istituzzjoni ġgħib prova li d-dħul, jew it-tkomplija ta' parteċipazzjoni, ta' dik il-persuna f'dik l-istituzzjoni jkun jeħtieġ servizzi jew faċilitajiet li l-għoti tagħhom jimponi piż mhux ġustifikat fuq l-istituzzjoni jew awtorità edukattiva involuta.

Emendata:
XXIV. 2016.9.

TITOLU 3 - AĊĊESS

Dħul ġewwa
proprjetà.
Emendat:
II. 2012.27.

12. (1) Salv kif provdut fis-subartikolu (2), u mingħajr preġudizzju għall-ġeneralità tat-Taqsima II, hadd ma jista' jiddiskrimina kontra persuna oħra minhabba fid-dizabilità ta' dik il-persuna l-oħra jew f'dizabilità ta' xi wiehed mill-membri tal-familja ta' dik il-persuna l-oħra -

- (a) billi jiċhad milli jħalli lil dik il-persuna l-oħra milli tidhol ġewwa jew tuża xi proprjetà, jew xi faċilitajiet li jkunu jinsabu f'dak il-post, li l-pubbliku jew settur tal-pubbliku jkollhom jedd jew permess biex jidhlu fih jew jużawh (sew bi hlas sew le); jew
- (b) fil-patti jew kondizzjonijiet li bihom dik il-persuna tkun lesta thalli lil dik il-persuna l-oħra li tidhol ġewwa, jew li tuża dik il-proprjetà jew dawk il-faċilitajiet; jew
- (c) għar-rigward tal-għoti ta' mezzi ta' dħul f'dik il-proprjetà inkluż kull tibdil meħtieġ f'dik il-proprjetà jew faċilitajiet sabiex id-dħul ikun possibbli; jew
- (d) billi jġiegħel lil dik il-persuna l-oħra li titlaq minn dik il-proprjetà jew li tieqaf milli tibqa' tuża dawk il-faċilitajiet jew li jagħmel restrizzjonijiet mhux ġustifikati b'kull mod li jkun fuq l-użu tagħhom.

(2) Meta -

- (a) dik il-proprjeta jew faċilitajiet imsemmija qabel f'dan l-artikolu jkunu mfasslin jew mibnija b'dak il-mod li persuna b'diżabilità ma tkunx tista' tidhol fihom b'mod faċli; u
- (b) it-tibdil li jsir f'dik il-proprjeta jew faċilitajiet ma' jkunx raġonevoli fiċ-ċirkostanzi tal-każ,

għaldaqstant dik il-persuna tista' tiċhad persuna b'diżabilità dak id-dhul ġewwa, jew l-użu ta' xi proprjeta jew faċilitajiet bhal dawk imsemmija fis-subartikolu (1)(a) jew li tiċhad li tagħmel xi tibdil f'dik il-proprjeta jew faċilitajiet li kieku xort'ohra jagħmlu d-dhul ġewwa dik il-proprjeta jew f'dawk il-faċilitajiet possibbli għal persuna b'diżabilità.

TITOLU 4 - GHOTI TA' OĠĠETTI, FAĊILITAJIET JEW SERVIZZI

13. (1) Salv kif provdut fis-subartikolu (3), u mingħajr preġudizzju għall-ġeneralità tat-Taqsima II, ebda persuna b'diżabilità kwalifikata m'għandha, minhabba f'diżabilità, tkun eskluża milli tipparteċipa fi jew tiċċaħhad mill-benefiċċji tal-programmi jew attivitajiet ta' xi persuna jew korp għar-rigward tal-oġġetti, faċilitajiet jew servizzi li dan l-artikolu japplika għalihom jew li ssir diskriminazzjoni kontrihom minn xi persuna jew korp li jkunu jipprovdu dawn l-oġġetti, faċilitajiet jew servizzi li l-persuna kwalifikata tkun qiegħda tfittex li tikseb jew li tuża.

Ghoti ta' oġġetti u servizzi lil persuni b'diżabilità kwalifikata.
Emendat:
II. 2012.28.

(2) Dan l-artikolu japplika għall-ġhoti (sew bi hlas sew le) ta' oġġetti, faċilitajiet u servizzi lill-pubbliku jew lil xi settur tal-pubbliku u jinkludi b'mod partikolari, iżda mingħajr preġudizzju għall-ġeneralità ta' dak imsemmi qabel -

- (a) id-dhul ġewwa u l-użu ta' kull post li fih jithallew jidhlu l-membri tal-pubbliku jew settur tal-pubbliku;
- (b) l-ġhoti ta' jeddijiet dwar il-proprjeta u d-djar;
- (c) l-akkomodazzjoni f'lukanda, dar ta' allogġ jew stabbiliment simili;
- (d) faċilitajiet bankarji jew għal assigurazzjoni jew għal għotjiet, self, kreditu, jew finanzi;
- (e) parteċipazzjoni fi skemi okkupazzjonali u skemi ohra ta' pensjoni;
- (f) faċilitajiet edukattivi;
- (g) faċilitajiet għal divertiment, *sports* jew rikreazzjoni;
- (h) faċilitajiet għal trasport jew ivvjagġar fuq l-art, bil-baħar jew bl-ajru;
- (i) is-servizzi ta' xi professjoni jew sengħa, jew ta' xi awtorità lokali jew awtorità ohra pubblika;
- (j) is-šhubija f'assoċjazzjonijiet, *clubs* jew organizzazzjonijiet ohra;
- (k) tgawdija ta' jeddijiet ċiviċi u twettiq ta' dmirijiet ċiviċi; u

(l) dawk il-faċilitajiet u servizzi oħra li l-Ministru jista' jippreskrivi b'regolamenti li jsiru bis-saħha ta' dan l-Att.

(3) Id-disposizzjonijiet tas-subartikoli (1) u (2) m'għandhomx ikunu japplikaw meta t-tħaris ta' dawk id-disposizzjonijiet li jkollhom x'jaqsmu ma' persuna b'dizabilità kwalifikata ma jkunx prattiku jew inkolumi u ma jkunx jista' jsir prattiku jew inkolumi permezz ta' bdil raġonevoli fir-regoli, principji ta' eżekuzzjoni jew prattika, jew bit-tneħħija ta' ostakoli arkitettoniċi, ta' komunikazzjoni jew fit-trasport jew l-għoti ta' kull għajnuna jew servizzi awżiljarji.

Miżjud:
XXIV. 2016.12.

TITOLU 5 - SAHHA

Servizzi ta' saħha.
Miżjud:
XXIV. 2016.12.

13A. (1) Persuna tkun qiegħda tiddiskrimina ma' persuna oħra minħabba f'dizabilità jekk lil dik il-persuna tirrifjuta li tagħti servizz ta' saħha tal-istess *standard*, kundizzjonijiet, ukoll finanzjarji, tal-firxa u ta' kwalità daqs dak ipprovdut lil persuni oħra, inkluż u mhux biss f'dak li għandu x'jaqsam ma' saħha sesswali u riproduttiva.

Dan jinkludi wkoll, iżda mhux limitat, għar-rifjut li jiġu amministrati ikel jew fluwidi lil persuna b'dizabilità minħabba fid-dizabilità.

(2) Persuna b'dizabilità għandha dritt ukoll għal dawk is-servizzi ta' saħha meħtieġa minn persuni b'dizabilità speċifikament minħabba fid-dizabilità tagħhom, inkluż:

- (a) l-identifikazzjoni u interventi bikrija kif xieraq;
- (b) assessjar li jirrifletti l-ħtieġiet attwali u l-kundizzjoni ta' saħħitha; u
- (c) servizzi ta' rijabilitazzjoni u abilitazzjoni ddisinjati li jimminimizzaw u jipprevnu aktar dizabilitajiet:

b'dan li l-Istat għandu joffri kull għajnuna skont il-każ.

Emendata:
XXIV. 2016.11.

TITOLU 6 - AKKOMODAZZJONI

Akkomodazzjoni.
Emendat:
II. 2012.29;
XXIV. 2016.13.

14. (1) Salv kif provdut fis-subartikoli (2) u (3), u mingħajr preġudizzju għall-ġeneralità tat-Taqsima III, ebda persuna m'għandha tiddiskrimina ma' persuna oħra minħabba fid-dizabilità ta' dik il-persuna l-oħra jew f'dizabilità ta' xi wieħed mill-membri tal-familja ta' dik il-persuna l-oħra -

- (a) billi jiċhad applikazzjoni li ssir minn dik il-persuna l-oħra għall-akkomodazzjoni; jew
- (b) fil-patti jew kondizzjonijiet li bihom tiġi offerta l-akkomodazzjoni lil dik il-persuna l-oħra; jew
- (c) billi tiddiferixxi l-applikazzjoni ta' dik il-persuna l-oħra għall-akkomodazzjoni jew billi tagħti lil dik il-persuna l-oħra ordni ta' precedenza inqas f'xi lista ta' applikanti għal dik l-akkomodazzjoni; jew
- (d) billi tiċhad id-dhul lil dik il-persuna l-oħra, jew

tillimita d-dhul ta' dik il-persuna l-oħra, għal kull benefiċċju li jkollu x'jaqsam ma' akkomodazzjoni okkupata minn dik il-persuna l-oħra; jew

- (e) billi tkeċċi lil dik il-persuna l-oħra minn kull akkomodazzjoni li tkun okkupata minn dik il-persuna l-oħra; jew
- (f) billi tikkondizzjona lil dik il-persuna l-oħra għal xi detriment ieħor f'dak li għandu x'jaqsammal-akkomodazzjoni okkupata minn dik il-persuna l-oħra; jew
- (g) billi tiċhad milli tħalli lil dik il-persuna l-oħra li tagħmel tibdil f'akkomodazzjoni okkupata minn dik il-persuna l-oħra jekk -
  - (i) dik il-persuna l-oħra tkun qablet li treggà lura l-akkomodazzjoni bi spejjeż tagħha għall-kondizzjoni li kienet tinsab fiha qabel il-bdil malli hija titlaq mill-akkomodazzjoni, u x-xogħol meħtieġ biex jerga' jgħib lura l-akkomodazzjoni għall-kondizzjoni li kellha qabel il-bdil ikun fil-fatt Prattiku li jsir;
  - (ii) il-bdil ma jkunx jinvolvi l-bdil ta' proprjetajiet oħra okkupati minn persuni oħra.

(2) Id-disposizzjonijiet tas-subartikolu (1) ma japplikawx jekk -

- (a) il-persuna li tipprovdi jew tipproponi li tipprovdi l-akkomodazzjoni jew qarib viċin ta' dik il-persuna, tkun toqgħod u tkun bi ħsiebha tkompli toqgħod f'dik il-proprjetà; u
- (b) l-akkomodazzjoni provduta f'dik il-proprjetà ma tkunx abitabbli minn iktar minn erba' persuni.

(3) Id-dispożizzjonijiet tas-subartikolu (1) ma japplikawx ukoll jekk l-ghoti ta' akkomodazzjoni fi proprjetajiet fejn ikunu jinħtieġu servizzi jew faċilitajiet partikolari mill-persuna b'diżabilità ma jkunx raġonevoli fiċ-ċirkostanzi tal-każ.

TITOLU 7 - EŻENZJONIJIET

Emendata:
XXIV. 2016.10.

15. Ebda haġa taht dan l-Att m'għandha b'xi mod tinftiehem bħala li tipprojbixxi xi għamla ta' azzjoni li tista' tittiehed fiċ-ċirkostanzi tal-każ minn xi persuna, awtorità jew istituzzjoni sabiex tiżgura li persuni li jkollhom diżabilità b'xi mod jew ieħor jingħataw -

Diskriminazzjoni
pożittiva.
Emendat:
II. 2012.30.

- (a) opportunitajiet indaqs ma' persuni oħra li ma jkollhomx diżabilità; jew
- (b) trattament speċjali li jkun konformi mal-ħtiġiet speċjali tagħhom fl-ghoti ta' oġġetti, faċilitajiet, servizzi jew opportunitajiet sabiex jiġu sodisfatti dawk il-ħtiġiet speċjali; jew
- (c) għotjiet, benefiċċji jew programmi, sew diretti sew

indiretti, sabiex jiġu sodisfatti l-htigiet speċjali tagħhom,

bil-ghan li daww il-persuni jiġu integrati ma' persuni oħra li ma jkollhomx diżabilità fi hwejjeg li jkollhom x'jaqsmu ma' impieg, edukazzjoni, akkomodazzjoni, l-ghoti u l-użu ta' ogġetti, servizzi u faċilitajiet, l-amministrazzjoni ta' liġijiet u l-kapaċità tagħhom li jghixu haġja indipendenti fi hdan il-komunità kollha kemm hi.

Protezzjoni permezz ta' assigurazzjoni.

16. (1) Minkejja kull disposizzjoni oħra ta' qabel ta' dan l-Att, persuna ma għandhiex titqies li qed tiddiskrimina kontra persuna oħra minhabba f'diżabilità ta' dik il-persuna l-oħra billi tiċhad milli toffri lil dik il-persuna l-oħra jew billi toffri lil dik il-persuna l-oħra patti jew kondizzjonijiet diskriminatorji għal protezzjoni permezz ta' assigurazzjoni, b'dan illi -

- (i) deċiżjoni bħal dik tkun bażata fuq bażi ta' tagħrif statistiku jew ta' attwarju li jkun raġonevolment rilevanti għal kalkolu tar-riskju li jkun ser jiġi assigurat; u
- (ii) meta dak it-tagħrif statistiku jew ta' attwarju ma jkunx disponibbli u ma jkunx jista' jinkiseb raġonevolment, dik id-deċiżjoni tkun waħda raġonevoli wara li jitqiesu l-fatturi kollha rilevanti għal kalkolu tar-riskju li jkun ser jiġi assigurat.

(2) Għal fini ta' dan l-artikolu biss, persuna tista' titlob minghand persuna oħra li titlob polza ta' assigurazzjoni, kull informazzjoni oħra li tkun rilevanti għall-kalkolu tar-riskju li ser ikun assigurat.

Atti magħmula b'awtorità.

17. Ebda haġa magħmula bis-saħħa ta' dan l-Att m'għandha b'xi mod tinftiehem bħala li tipprojbixxi lil xi persuna, awtorità jew istituzzjoni milli tħares xi ordni jew deċiżjoni ta' qorti jew tribunal.

Mard infettiv.

18. Ebda haġa f'dan l-Att m'għandha b'xi mod tinftiehem bħala li tipprojbixxi lil xi persuna, awtorità jew istituzzjoni milli tiddiskrimina kontra persuna minhabba fid-diżabilità tagħha jekk -

- (a) dik id-diżabilità tkun tikkonsisti f'marda infettiva jew li tittiehed; u
- (b) id-diskriminazzjoni kif hawn aktar kmieni msemmija titqies mill-awtoritajiet tas-saħħa bħala xi haġa li trid issir ta' bil-fors fl-interess tas-saħħa pubblika.

Ezenzjonijiet għal Filantropija.

19. Id-disposizzjonijiet ta' dan l-Att m'għandhomx jolqtu xi disposizzjoni f'xi att filantropiku li jagħti benefiċċji filantropiċi, jew li jagħmilha possibbli li jinghataw benefiċċji filantropiċi, għal kollox jew f'parti minnhom biss, lil persuni b'diżabilità jew b'xi diżabilità partikolari.

TAQSIMA V

Emendata:
XXIV. 2016.3.

EŻAMI LI JIDDETERMINA X'INHU RAĠONEVOLI

20. (1) Għall-għanijiet ta' dan l-Att, sabiex tiġi stabbilita r-raġonevolezza ta' kull azzjoni li għandha ssir minn persuna skont id-dispożizzjonijiet ta' dan l-Att, inkluż kull tibdil, bdil u, jew, għoti ta' servizzi, faċilitajiet jew mezz assistiv, għandu jitqies mill-Bord jekk dawk l-azzjonijiet ikunux jistgħu jitwettqu mingħajr ma jgħibu piż mhux ġustifikat.

Eżami li jiddetermina x'inhu raġonevoli.
Emendat:
II. 2012.31;
XXIV. 2016.14.

(2) Il-fatturi li jitqiesu sabiex jiġi stabbilit jekk dawk l-azzjonijiet jistgħux jitwettqu mingħajr ma jgħibu piż mhux ġustifikat għandhom jinkludu -

- (a) ix-xorta u n-nefqa tal-azzjonijiet involuti;
- (b) ir-riżorsi finanzjarji totali tal-persuna, korp, awtorità jew istituzzjoni involuti u l-effett fuq l-ispejjeż u r-riżorsi jew l-impatt ta' dawk l-azzjonijiet fuq il-ħidmiet ta' dik il-persuna, korp, awtorità jew istituzzjoni; u
- (c) id-disponibilità ta' għotjiet minn fondi pubbliċi biex minnhom jithallsu l-ispejjeż ta' dawk l-azzjonijiet.

20A. (1) Għandu jkun hemm Bord li jiddetermina x'inhu raġonevoli, għall-għanijiet tal-artikolu preċedenti, maħtur mill-Kummissarju għal perjodu ta' tliet snin.

Bord li jiddetermina x'inhu raġonevoli taht dan l-Att.
Miżjud:
XXIV. 2016.15.

(2) Il-Bord għandu jkun kompost minn:

- (a) hames persuni li jirrapprezentaw organizzazzjonijiet, entitajiet pubbliċi u esperti fil-qasam;
- (b) konsulent tekniku tal-Kummissarju; u
- (c) membru tal-kumitat ta' organizzazzjoni volontarja kif imfisser fl-artikolu 2:

B'dan illi r-rappreżentanti tal-entitajiet pubbliċi u l-esperti fil-qasam u l-konsulent tekniku tal-Kummissarju jistgħu jinhatru minn żmien għal żmien skont in-natura tal-każ diskuss mill-Bord.

(3) Mill-inqas nofs l-għadd totali tal-membri tal-Bord għandhom ikunu persuni b'diżabilità jew membri tal-familja ta' persuni b'diżabilità li ma jkunux jistgħu jirrapprezentaw lilhom infushom:

B'dan illi l-għadd ta' persuni b'diżabilità għandu jkun akbar minn dak ta' membri tal-familja ta' persuni b'diżabilità li ma jkunux jistgħu jirrapprezentaw lilhom infushom.

(4) Il-Bord għandu jkun immexxi minn *Chairperson* li għandu jkun persuna b'diżabilità u jippressjedi kull laqgħa tal-Bord, meghjun minn Viċi *Chairperson* li għandu jkun persuna b'diżabilità.

(5) Il-Bord għandu jkollu Segretarju maħtur minn fost il-funzjonarji jew impjegati maħtura mill-Kummissarju.

(6) Il-*quorum* tal-Bord ikun ta' tliet membri, li wiehed minnhom ikun iċ-*Chairperson* jew il-Viċi *Chairperson*.

(7) Il-validità ta' kull proċediment tal-Bord m'għandhiex tintlaqat b'xi vakanza fost il-membri tal-Bord jew b'xi difett fil-ħatra ta' xi membru.

(8) Id-deċiżjonijiet tal-Bord jittieħdu b'magġoranza tal-voti tal-membri preżenti. Iċ-*Chairperson* jew, fin-nuqqas tiegħu, il-Viċi *Chairperson*, ikollhom kemm vot oriġinali kif ukoll vot deċiżiv f'każ ta' voti ndaqs.

(9) Bla ħsara għad-dispożizzjonijiet ta' dan l-Att u tar-regolamenti kollha magħmula bis-saħħa tiegħu, il-Kummissarju jirregola l-proċedimenti kollha tal-Bord.

(10) Flimkien mal-membri tal-Bord jistgħu wkoll jigu maħtura bħala osservaturi dawk l-uffiċjali kompetenti u maħtura minn kull Ministeru li jistgħu jissejju mill-Kummissarju minn żmien għal żmien biex jassistu lill-Bord fil-ħidma tiegħu, b'dan illi l-Kummissarju jista' jissuġġerixxi uffiċjali partikolari għal dan il-ghan.

(11) Kull talba li ssir lill-Bord għandha ssir bil-miktub; f'każ li dik il-persuna li trid tagħmel it-talba tagħha tinhtieg l-għajnuna biex tiffirma dik it-talba bil-fomm u, jew bil-miktub, ikun id-dmir tal-Kummissarju li jieħu l-passi raġonevoli biex jipprovdli għajnuna xierqa lil dik il-persuna.

(12) Id-deċiżjoni tal-Bord m'hijiex appellabli.

Emendata:
XXIV. 2016.3, 16

TAQSIMA VI

KUMMISSJONI GHAD-DRITTIJET TA' PERSUNI B'DIŻABILITÀ

Kummissjoni
għad-Drittijiet ta'
Persuni
b'Diżabilità.
Emendat:
II. 2012.32.
Sostitwit:
XXIV. 2016.17.

21. (1) Għandu jkun hemm Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità, li tissejjaħ "Kummissjoni", u li tkun magħmula minn Kummissarju għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità, maħtur skont ma hemm fl-artikolu 21A, flimkien ma' Kunsill għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità, li jissejjaħ "Kunsill", maħtur skont ma hemm fl-artikolu 24.

(2) Ir-rappreżentanza ġuridika tal-Kummissjoni tkun vestita fil-Kummissarju.

Kummissarju
għad-Drittijiet ta'
Persuni
b'Diżabilità.
Miżjud:
XXIV. 2016.18.

21A. (1) Il-Prim Ministru għandu, fuq parir tal-Ministru, jahtar Kummissarju għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità, li sa fejn huwa possibbli għandha tkun persuna b'diżabilità, li jissejjaħ "il-Kummissarju".

(2) Persuna ma tkunx kwalifikata biex ikollha l-kariga ta' Kummissarju jekk dik il-persuna:

- (a) tkun Ministru, Segretarju Parlamentari, jew Membru tal-Kamra tad-Deputati; jew
- (b) tkun qed isservi bħala mħallef jew maġistrat; jew
- (c) tkun falluta, jew tkun għamlet arrangament mal-kredituri tagħha, jew tkun insolventi jew tkun instabet ħatja ta' xi delitt volontarju kontra l-persuna; jew
- (d) tkun instabet ħatja ta' delitt li jolqot il-fiduċja

pubblika jew ta' serq jew frodi, jew li tkun xjentement irċeviet proprjetà miksuba b'serq jew frodi, ta' delitt li jolqot il-bon ordni tal-familji, jew ksur ta' xi dispożizzjoni ta' dan l-Att jew tal-Konvenzjoni; jew

- (e) ma tkunx kapaċi twettaq dmirijietha; jew
- (f) tkun membru ta' għaqda ta', jew għal, persuni b'diżabilità.

(3) Meta l-persuna mahtura Kummissarju tkun qabel dik il-hatra diġà uffiċjal pubbliku, din il-persuna għandha tibqa' żzomm dik il-kariga imma ma tista' tokkupa ebda kariga li tkun mhux kompatibbli mal-qadi kif imiss tad-dmirijiet uffiċjali tagħha bhala Kummissarju għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità jew mal-imparzjalità u l-indipendenza mistennija minn din il-kariga jew mill-fiduċja pubblika fiha.

(4) Fl-eżerċizzju tal-funzjonijiet stabbiliti taht dan l-Att, il-Kummissarju għandu jaġixxi indipendentement u ma għandu jkun soġġett għad-direzzjoni jew il-kontroll ta' ebda persuna jew awtorità oħra.

(5) Bla ħsara għad-dispożizzjonijiet tas-subartikolu (6), il-Kummissarju għandu jibqa' fil-kariga għal żmien tliet snin, u għandu jkun eliġibbli biex jerga' jinhatar mill-ġdid meta jiskadi dak iż-żmien tal-kariga.

(6) Sakemm ma tivvakax il-kariga qabel, persuna mahtura bhala Kummissarju għandha tibqa' fil-kariga sakemm jiġi mahtur Kummissarju ġdid.

(7) Il-Kummissarju jista' f'kull żmien jirriżenja mill-kariga tiegħu billi jikteb lill-Ministru.

(8) Il-Kummissarju jista' f'kull żmien jitneħħa jew ikun sospiż mill-kariga mill-Prim Ministru wara konsultazzjoni mal-Ministru għal raġunijiet ta' nuqqas ta' hila bil-provi biex jaqdi l-funzjonijiet ta' kariga ta' Kummissarju jew imġiba ħażina bil-provi jew assenza mhux ġustifikata ta' aktar minn erbatax-il jum konsekuttivi jew għal tmienja u għorxin jum f'perjodu ta' tnax-il xahar.

(9) Il-Prim Ministru jista', f'kull żmien waqt xi assenza tal-Kummissarju, jew għal xi fini temporanju iehor meta l-Kummissarju jidhirlu meħtieġ li jagħmel hekk, jahtar persuna sabiex taġixxi fil-kariga ta' Kummissarju skont dan l-artikolu, sakemm il-Kummissarju jerga' jassumi r-responsabilitajiet tiegħu taht dan l-Att; dan sakemm il-persuna mahtura tkun persuna eliġibbli għal din il-kariga skont dan l-Att.

22. (1) Il-Kummissjoni, filwaqt li tagħti attenzjoni speċjali għal bżonnijiet differenti ta' persuni b'diżabilità, għandha -

- (a) tidentifika, tistabbilixxi u taġġorna kull prinċipju ta' eżekuzzjoni nazzjonali li sew direttament sew indirettament ikollu x'jaqsam ma' affarijiet ta' diżabilità;
- (b) tidentifika l-htigiet ta' persuni b'diżabilità, tal-familji tagħhom u ta' korpi volontarji li jkunu jaħdmu fil-qasam tad-diżabilità u tiegħu daww il-passi kollha

Funzjonijiet tal-Kummissjoni.
Emendat:
II. 2012.33;
XXIV. 2012.6;
XXIV. 2016.19.

- meħtieġa jew tipproponi miżuri xierqa sabiex kemm jista' jkun tipprovdi għal dawk il-ħtiġiet;
- (c) tiżgura li kull programm tal-Gvern li jkun jolqot l-affarijiet u l-interessi ta' persuni b'dizabilità, tal-familji tagħhom u ta' korpi volontarji li jkunu jaħdmu fil-qasam tad-dizabilità, jitwettaq skont il-prinċipji ta' eżekuzzjoni nazzjonali dwar affarijiet li jkollhom x'jaqsmu mad-dizabilità;
  - (d) tiżgura li jkun hemm il-ko-ordinazzjoni meħtieġa bejn id-dipartimenti u aġenziji kollha tal-Gvern fit-twertiq ta' miżuri, servizzi jew inizzjattivi li jiġu proposti mill-Gvern jew mill-Kummissjoni minn żmien għal żmien;
  - (e) iżżomm kuntatt dirett u kontinwu ma' korpi lokali u barranin li jaħdmu fil-qasam tad-dizabilità, u ma' gruppi, aġenziji jew individwi oħra skont il-ħtieġa;
  - (f) tissorvelja l-għoti ta' servizzi offruti mill-Gvern jew l-aġenziji tiegħu jew minn kull persuna jew grupp ta' persuni oħra, meta l-klijenti ta' dawk is-servizzi jkunu persuni b'dizabilità;
  - (g) taħdem biex titneħħa kull diskriminazzjoni kontra persuni b'dizabilità;
  - (h) twettaq investigazzjonijiet ġenerali bil-għan li tistabbilixxi jekk id-disposizzjonijiet ta' dan l-Att ikunux qegħdin jitharsu;
  - (i) tinvestiga dawk l-ilmenti li jistgħu isirulha dwar xi nuqqas ta' tharis ta' xi disposizzjoni ta' dan l-Att f'xi każ individwali u, meta dan ikun jista' jsir, tikkonċilja għar-rigward ta' dawk l-ilmenti;
  - (j) tidhol fil-mertu ta' kwistjonijiet, u tiddeċiedi dwarhom, meta dawn jiġu lilha riferiti mill-Ministru;
  - (k) tipprovdi għajnuna, skont iċ-ċirkostanzi, lil persuni b'dizabilità fil-ksib ta' jeddijiethom bis-saħħa ta' dan l-Att;
  - (l) tibqa' tissorvelja t-tħaddim ta' dan l-Att u, meta l-Kummissjoni jkun hekk jidhrilha jew hekk tinħtieġ li tagħmel mill-Ministru, tabbozza u tissottometti lill-Ministru proposti għal emendi fl-Att;
  - (m) teżamina liġijiet, u (meta l-Ministru hekk jitlobha li tagħmel) tipproponi liġijiet, bil-għan li taċċerta jekk il-liġijiet attwali jew proposti jkunux jew jistgħux ikunu inkonsistentimal-għanijiet ta' dan l-Att jew imorru kontrihom, u jwasslu rapport lill-Ministru dwar ir-riżultati ta' kull analizi simili;
  - (n) tipprovdi dawk is-servizzi kollha li jistgħu jinħtieġu jew jintalbu mill-Kummissjoni sabiex din tkun tista' tilhaq l-għanijiet tagħha;
  - (o) tiġbor, tanalizza u tippubblika statistika dwar il-qasam tal-persuni b'dizabilità li, fost hwejjeġ oħra, tkun turi l-livell nazzjonali milhuq fil-politika dwar l-

inklużjoni;

- (p) is-setgħa li tiegħu kull azzjoni adatta, li tkun tinkludi mizuri amministrattivi proporzjonati u azzjoni ġudizzjarja, sabiex telimina d-diskriminazzjoni fuq il-bażi ta' diżabilità kif imfissra f'dan l-Att;
- (q) tqajjem kuxjenza u trawwem ir-rispett lejn id-drittijiet u d-dinjità ta' persuni b'diżabilità, tegħleb sterjotipi, preġudizzji u prattiċi dannużi fir-rigward ta' persuni b'diżabilità, li jkunu jinkludu dawk bażati fuq il-generu u l-età tal-persuna, f'kull qasam tal-hajja;
- (r) tqajjem kuxjenza dwar il-kapaċitajiet u l-kontribuzzjonijiet li jagħmlu persuni b'diżabilità;
- (s) tipprovdi l-mekkanizmu indipendenti sabiex tippromwovi, tipproteġi u tissorvelja l-implimentazzjoni tal-Konvenzjoni tal-Ġnus Maqgħuda dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità u ta' kull Protokoll Opzjonali relattiv kif irratifikat minn Malta; u
- (t) sabiex jissorvelja Ordnijiet ta' Kustodja.

(2) Il-Kummissarju huwa responsabbli li jwettaq il-funzjonijiet tal-Kummissjoni; b'dan illi huwa jista' jahtar, skont id-dispożizzjonijiet tal-artikolu 26(2), dawk l-uffiċjali li jidhirlu li għandu jkollu sabiex jara li dawn il-funzjonijiet qegħdin jiġu mwettqa.

(3) Il-Kummissarju, f'isem il-Kummissjoni, għandu l-jedd jagħmel kull azzjoni neċessarja, inklużi dawk ġudizzjarji, sabiex jara li d-dispożizzjonijiet ta' dan l-Att qegħdin jiġu osservati, u għandu jitqies li għandu l-interess ġuridiku meħtieġ f'isem il-Kummissjoni.

23. (1) Il-Kummissarju jista' jahtar lil xi funzjonarju jew impjegat wieħed jew iktar biex jidhru f'ismu u għalih f'kull proċediment ġudizzjarju u fuq kull att, kuntratt, ftehim jew dokument ieħor li jkun.

Status legali tal-Kummissjoni.
Sostitwit:
XXIV. 2016.20.

(2) Dokument li juri li jkun strument magħmul jew maħruġ u ffirmat mill-Kummissarju għandu jintlaqa' bi prova u għandu, sakemm ma jiġix ippruvat il-kuntrarju, jitqies bħala strument magħmul jew maħruġ mill-Kummissarju.

24. (1) Għandu jkun hemm Kunsill għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità mahtur mill-Ministru, sabiex jgħin lill-Kummissarju fil-qadi ta' dmirijietu, magħmul mill-Kummissarju li jippresjedi u mhux inqas minn erbatax-il membru mahtura mill-Ministru.

Kunsill għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità.
Sostitwit:
XXIV. 2016.21.

(2) Fost il-membri tal-Kunsill, li għandhom jirrapprezentaw tipi differenti ta' diżabilità u jkunu rappreżentattivi tas-soċjetà, għandu jkun hemm:

- (a) disa' membri li huma rappreżentanti ta' għaqdiet volontarji ta' persuni b'diżabilità, wara konsultazzjoni ma' dawk l-organizzazzjonijiet volontarji;

- (b) membru li huwa rappreżentant tal-Università ta' Malta;
- (c) membru li huwa rappreżentant tal-entitajiet li jipprovdu s-servizzi għall-persuni b'diżabilità;
- (d) membru li huwa rappreżentant tad-djar residjenzali ta' persuni b'diżabilità;
- (e) membru li huwa nominat mill-Gvern; u
- (f) membru li huwa nominat mill-Oppożizzjoni:

B'dan illi mill-inqas nofs l-għadd totali tal-membri tal-Kunsill għandhom ikunu persuni b'diżabilità jew membri tal-familja ta' persuni b'diżabilità li ma jkunux jistgħu jirrapreżentaw lilhom infushom.

(3) Flimkien mal-Kummissarju u l-membri tal-Kunsill għandhom ukoll jiġu mahtura bhala osservaturi dawk l-uffiċjali kompetenti u mahtura minn kull Ministeru li jistgħu jissejju mill-Kummissarju minn żmien għal żmien biex jassistu lill-Kunsill fil-ħidma tiegħu, b'dan illi l-Kummissarju jista' jissuggerixxi uffiċjali partikolari għal dan il-għan.

(4) Persuna ma tkunx kwalifikata biex tkun membru fuq il-Kunsill jekk dik il-persuna:

- (a) tkun qed isservi bhala mhallef jew maġistrat; jew
- (b) tkun falluta, jew tkun għamlet arrangament mal-kredituri tagħha, jew tkun insolventi jew tkun instabet hatja ta' xi delitt volontarju kontra l-persuna; jew
- (c) tkun instabet hatja ta' delitt li jolqot il-fiduċja pubblika jew ta' serq jew frodi, jew li tkun xjentement irċeviet proprjeta' miksuba b'serq jew frodi, ta' delitt li jolqot il-bon ordni tal-familji, jew ksur ta' xi dispożizzjoni ta' dan l-Att jew tal-Konvenzjoni; jew
- (d) ma tkunx kapaċi twettaq dmirijietha.

(5) Bla ħsara għad-dispożizzjonijiet tas-subartikolu (6), il-membri tal-Kunsill għandhom jibqgħu fil-kariga għal żmien tliet snin, u għandhom ikunu eliġibbli biex jerġgħu jinhatru bhala membri mill-ġdid meta jiskadi dak iż-żmien tal-kariga.

(6) Membru jista' f'kull żmien jirriżenja mill-kariga tiegħu billi jikteb lill-Ministru.

(7) Membru jista' f'kull żmien jitneħħa jew ikun sospiż mill-kariga mill-Ministru wara konsultazzjoni mal-Kummissarju minhabba:

- (a) nuqqas ta' hila bil-provi biex jaqdi l-funzjonijiet ta' membru fuq il-Kunsill; jew
- (b) imġiba ħażina bil-provi; jew
- (c) assenza mhux ġustifikata ta' aktar minn tliet laqgħat konsekuttivi; jew
- (d) jekk, billi jkun membru magħżul minhabba fl-istat rappreżentattiv tiegħu, huwa jtemm milli jibqa' jkollu dak l-istat rappreżentattiv; jew

(e) f'każ li sseħħ xi wahda miċ-ċirkostanzi msemmija fis-subartikolu (4).

25. (1) Il-Kummissarju għandu jedd li jirregola l-proċedimenti tal-Kunsill.

Proċediment u xogħol tal-Kunsill.
Sostitwit:
XXIV. 2016.22.

(2) Bla ħsara għas-subartikolu (1), il-*quorum* tal-laqgħat tal-Kunsill ikun ta' sitt membri flimkien mal-Kummissarju.

(3) Minkejja li jkun hemm xi difett fil-hatra ta' xi membru, jew xi post vakant fost il-membri tal-Kunsill, il-proċedimenti tal-Kunsill ikunu validi.

26. (1) Il-Kummissarju għandu jokkupa l-kariga fuq bażi *full-time* b'dawk il-patti u l-kondizzjonijiet indikati mill-Ministru. Meta l-Kummissarju jkun uffiċjal pubbliku sekondat minn mal-Gvern, huwa jkollu l-jedd, malli jtemm milli jibqa' sekondat, illi jerga' lura għall-post li kien jokkupa qabel mingħajr ma jitlef il-pożizzjoni jew l-anzjanità tiegħu.

Uffiċċju tal-Kummissarju.
Sostitwit:
XXIV. 2016.23.

(2) Il-Kummissarju jista' jahtar, wara li jikkonsulta lill-Ministru, dawk l-uffiċjali li jidhirlu li għandu jkollu, skont l-approvazzjoni tal-Ministru għal dak li hu l-ghadd u rimunerazzjoni u patti u kondizzjonijiet oħra tas-servizz.

(3) Il-Kummissarju għandu jittratta bhala kunfidenzjali, id-dokumenti kollha u kull informazzjoni oħra li tkun fil-pussess jew taħt il-kontroll tiegħu, jew li b'xi mod tiġi għall-attenzjoni tiegħu, u li jkunu jikkonċernaw persuni b'diżabilità flimkien ma' kull kwistjoni jew hwejjeġ oħra relatati mal-imsemmija persuni b'diżabilità, u l-obbligu tal-kunfidenzjalità hekk imqiegħed fuq il-Kummissarju għandu jestendi għall-uffiċjali u l-impjegati tal-Kummissjoni.

27. (1) Il-Prim Ministru jista', fuq talba tal-Kummissjoni, minn żmien għal żmien jordna li xi uffiċjal pubbliku jkun allokat għal xogħol mal-Kummissjoni f'dik il-kariga u b'effett minn dik id-data li tista' tiġi speċifikata fl-ordni.

Allokazzjoni ta' uffiċjali pubbliċi għal xogħol mal-Kummissjoni.

(2) Il-perijodu li matulu ordni kif intqal qabel għandu japplika għal kull uffiċjal speċifikat fih, kemm-il darba l-uffiċjal ma jirtirax mis-servizz pubbliku, jew xort'oħra ma jtemmx qabel milli jzomm kariga, jew kemm-il darba ma tkunx speċifikata fl-ordni data differenti, għandu jtemm malli sseħħ xi wahda mill-grajjiet li ġejjin, jiġifieri -

(a) l-aċċettazzjoni minn dak l-uffiċjal ta' offerta ta' trasferiment għas-servizz ta', u impieg permanenti mal-Kummissjoni li ssir skont is-subartikolu (8); jew

(b) ir-revoka mill-Prim Ministru ta' xi ordni magħmul minnu taħt dan l-artikolu dwar dak l-uffiċjal.

(3) Meta ordni dwar xi uffiċjal kif imsemmi qabel ikun revokat mill-Prim Ministru, il-Prim Ministru jista', b'ordni iehor, jalloka lil dak l-uffiċjal biex jagħmel xogħol mal-Kummissjoni, f'dik il-kariga u b'effett minn dik id-data li tista' tkun speċifikata fl-ordni l-ieħor, u d-disposizzjonijiet tas-subartikolu (2) għandhom japplikaw sakemm idum isseħħ l-ordni l-ieħor dwar dak l-uffiċjal.

(4) Meta uffiċjal pubbliku jkun allokata għal xogħol mal-Kummissjoni skont xi waħda mid-disposizzjonijiet ta' dan l-artikolu, dak l-uffiċjal għandu, matul iż-żmien li fih l-ordni jkollu effett dwaru, ikun taħt l-awtorità amministrattiva u l-kontroll tal-Kummissjoni, iżda għandu għall-finijiet u effetti oħra jibqa', u jitqies u jiġi trattat bħala uffiċjal pubbliku.

(5) Bla ħsara għall-ġeneralità ta' dak li msemmi qabel, uffiċjal allokata għal xogħol kif inqas qabel -

(a) m'għandux matul iż-żmien li dwaru jkun hekk allokata -

(i) ikun prekluz milli japplika għal trasferiment għal Dipartiment tal-Gvern skont il-pattijiet u l-kondizzjonijiet ta' servizz annessi mal-ħatra tiegħu li kellu mal-Gvern fid-data li fiha jkun gie allokata għal xogħol; jew

(ii) ikun hekk impjegat li r-rimunerazzjoni u l-kondizzjonijiet tas-servizz tiegħu jkunu anqas vantaġġjużi minn dawk annessi mal-ħatra tiegħu li kellu mal-Gvern fid-data li fiha jkun gie allokata għal xogħol kif imsemmi qabel jew li kienu jkunu annessi ma' dik il-ħatra, matul dak il-perijodu, kieku dak l-uffiċjal ma kienx allokata għal xogħol mal-Kummissjoni; u

(b) ikollu l-jedd li s-servizz tiegħu mal-Kummissjoni jitqies bħala servizz mal-Gvern għall-fini ta' kull pensjoni, gratifikazzjoni taħt [Ordinanza dwar il-Pensjonijiet](#) u l-Att dwar il-Pensjonijiet lil Nisa Romol u Tfal Iltima, u ta' kull jedd jew privileġġ ieħor li għalih kien ikollu dritt, u suġġett għal kull responsabilità li għaliha kien ikun suġġett, kieku mhux għall-fatt li hu kien allokata għal xogħol mal-Kummissjoni.

(6) Meta ssir applikazzjoni kif provdut fis-subartikolu (5)(a)(i), din għandha tingħata l-istess konsiderazzjoni bħallikeku l-applikant ma kienx allokata għal xogħol mal-Kummissjoni.

(7) Il-Kummissjoni għandha tħallas lill-Gvern dawk il-kontribuzzjonijiet li jistgħu minn żmien għal żmien ikunu stabbiliti mill-Ministru responsabbli għall-Finanzi għal kemm jiswew il-pensjonijiet u l-gratifikazzjonijiet dovuti lil uffiċjal allokata għal xogħol mal-Kummissjoni kif imsemmi qabel matul il-perijodu li fih ikun hekk allokata.

(8) Il-Kummissjoni tista', bl-approvazzjoni tal-Prim Ministru, toffri lil kull uffiċjal pubbliku allokata għal xogħol mal-Kummissjoni taħt is-subartikolu (2) impieg permanenti mal-Kummissjoni b'rimunerazzjoni u b'pattijiet u kondizzjonijiet speċifikati fl-offerta.

(9) Kull uffiċjal pubbliku li jaċċetta impieg permanenti mal-Kummissjoni li jkun offrut lilu taħt dan l-artikolu għandu, għall-finijiet kollha, barra dawk tal-[Ordinanza dwar il-Pensjonijiet](#) u tal-[Att dwar il-Pensjonijiet lil Nisa Romol u Tfal Iltima](#), jitqies li temm milli jkun fis-servizz tal-Gvern u jidhol fis-servizz tal-

Kap. 93.

Kap. 58.

Kap. 93.

Kap. 58.

Kummissjoni b'seħħ mid-data li fiha jkun aċċetta l-offerta jew dik id-data aktar tard miftiehma bejnu u l-Kummissjoni; u għall-finijiet tal-imsemmi Ordinanza u tal-imsemmi Att, servizz mal-Kummissjoni jitqies servizz mal-Gvern skont it-tifsir relattiv:

Izda għall-għanijiet tal-imsemmija [Ordinanza dwar il-Pensjonijiet](#), l-emolumenti pensjonabbli ta' dak l-uffiċjal meta jirtira għandhom jitqiesu li jkunu l-emolumenti pensjonabbli li jithallsu lil xi uffiċjal fis-servizz tal-Gvern fi grad u f'livell inkrementali li jikkorrispondu għall-kariga u livell inkrementali li jkollu l-uffiċjal meta jirtira minn mal-Kummissjoni.

28. Mill-anqas xahrejn qabel tmiem is-sena finanzjarja, il-Kummissjoni għandha tissottometti lill-Ministru pjan ta' azzjoni (inkluż pjan finanzjarju) li jkun ikopri l-attivitajiet proposti tal-Kummissjoni matul is-sena finanzjarja li tkun tmiss. Jekk dak il-pjan ta' azzjoni u l-pjan finanzjarju jiġu approvati mill-Ministru kif ukoll mill-Ministru tal-Finanzi, dawn isiru l-estimi approvati tal-Kummissjoni.

Iffinanzjar tal-Kummissjoni.
Emendat:
XXIV. 2016.24.

29. (1) Mill-anqas xahrejn qabel tmiem is-sena finanzjarja tagħha, il-Kummissjoni għandha tissottometti lill-Ministru pjan ta' azzjoni (inkluż pjan finanzjarju) li jkun ikopri l-attivitajiet proposti tal-Kummissjoni matul is-sena finanzjarja li tkun tmiss. Jekk dak il-pjan ta' azzjoni u l-pjan finanzjarju jiġu approvati mill-Ministru kif ukoll mill-Ministru għall-Finanzi, dawn isiru l-estimi approvati tal-Kummissjoni.

Finanzjament tal-Kummissjoni, kontijiet u verifika.
Sostitwit:
XXIV. 2016.25.

(2) Il-Kummissjoni għandha żżomm kontijiet sew tad-dhul u l-ħruġ tagħha u għandha ttejjgħi u tibgħat lill-Ministru dikjarazzjonijiet li juru l-kontijiet tagħha għal kull sena finanzjarja.

(3) Il-kontijiet tal-Kummissjoni jistgħu jiġu verifikati mill-Awditur Ġenerali u għal dan il-għan għandhom japplikaw id-dispożizzjonijiet tal-Att dwar l-Amministrazzjoni Finanzjarja u l-Verifika.

Kap. 174.

(4) Il-Ministru għandu, mal-ewwel opportunità, jiehu hsieb li jqieghed kopja tal-kontijiet tal-Kummissjoni fuq il-Mejda tal-Kamra tad-Deputati.

(5) Is-sena finanzjarja tal-Kummissjoni tkun ta' tnax-il xahar li jintemmu fil-31 ta' Diċembru, b'dan illi l-ewwel sena finanzjarja tal-Kummissjoni wara d-dhul fis-seħħ ta' dan l-Att għandha tibda fid-data li fiha dan l-Att jiġi fis-seħħ u tispicċa fil-31 ta' Diċembru tas-sena li tiġi minnufih wara.

30. (1) Kemm jista' jkun malajr wara t-tmiem ta' kull sena kalendarja, izda f'kull każ mhux aktar tard mill-31 ta' Marzu tas-sena li tiġi minnufih wara, il-Kummissjoni għandha tagħmel rapport lill-Ministru dwar l-attivitajiet tagħha matul is-sena, hawn iżjed 'il quddiem imsejjah "Rapport Annwali".

Rapport Annwali.
Emendat:
XXIV. 2016.26.

(2) Kull Rapport Annwali għandu jinkludi rapport ġenerali ta' kull żvilupp li jkun seħħ matul il-perjodu li jkun jirreferi għalih għar-rigward ta' dawk l-affarijiet li jaqgħu fl-ambitu tad-dmirijiet tal-Kummissjoni u għandu jinkludi wkoll l-attivitajiet u inizjattivi mehuda biex jeżaminaw u, jew, jipprovdur għal bżonnijiet ta' persuni b'diżabilità.

(3) Il-Ministru għandu jara, kemm jista' jkun malajr iżda f'ebda każ iktar tard minn xahrejn wara li jasallu minghand il-Kummissarju, li kopja ta' dak ir-rapport flimkien ma' kopji tal-pjan ta' azzjoni u tal-pjan finanzjarju korrenti tal-Kummissarju, jitqiegħdu fuq il-Mejda tal-Kamra tad-Deputati.

Eżenzjoni minn
taxxa tad-dhul.

31. Il-Kummissjoni tkun eżenti mid-dover li thallas taxxa fuq id-dhul.

Emendata:
XXIV. 2016.3.

TAQSIMA VII

ILMENTI, INVESTIGAZZJONIJIET U TWETTIQ

Ilmenti u
investigazzjonijiet.
Emendat:
XXIV. 2016.27.

32. (1) Il-Kummissarju, f'isem il-Kummissjoni, jista' hu nnifsu jibda investigazzjonijiet dwar kull haġa li tkun tinvolvi att li allegatament jikser xi waħda mid-disposizzjonijiet ta' dan l-Att.

(2) Il-Kummissarju jista' wkoll jibda investigazzjonijiet wara li jkun rċieva lment bil-miktub li jkun jallega li xi persuna tkun għamlet xi att li jikser xi waħda mid-disposizzjonijiet ta' dan l-Att. Dak l-ilment ikun jista' jsir lill-Kummissarju minn -

- (a) kull min iħoss ruħu aggravat b'dak l-att; jew
- (b) kull min ikun il-ġenitur, jew kuratur legali jew membru tal-familja ta' persuna b'dizabilità mentali.

(3) Jekk il-Kummissarju jidhirlu li persuna tkun tixtieq tagħmel ilment bis-saħħa tas-subartikolu (2) u li dik il-persuna tkun teħtieġ l-għajjnuna biex tiffirmola dak l-ilment bil-fomm u, jew, bil-miktub, ikun id-dmir tal-Kummissarju li jiehu passi raġonevoli biex jipprovdi għajjnuna xierqa lil dik il-persuna.

Proċeduri
investigattivi.
Emendat:
XXIV. 2016.28.

33. (1) Għar-rigward ta' investigazzjonijiet ġenerali jew ta' investigazzjonijiet ta' ilmenti li l-Kummissarju jagħmel, il-Ministru għandu permezz ta' regolamenti jippreskrivi -

- (a) il-proċedura li biha l-Kummissarju jista' jgħieghel persuna tagħtih xi tagħrif kif ikun meħtieġ sabiex isiru l-investigazzjonijiet imsemmija qabel f'dan l-artikolu, u ż-żmien li fih, il-mod kif u l-għamla li biha dak it-tagħrif għandu jingħata;
- (b) il-proċeduri li jkollhom jiġu segwiti meta persuna tonqos milli tagħti dak it-tagħrif;
- (c) iċ-ċirkostanzi li bihom, wara li jsiru dawk l-investigazzjonijiet imsemmija, il-Kummissjoni tkun tista' tiegħu azzjoni legali xierqa.

(2) Kull regolament li jsir bis-saħħa tas-subartikolu (1) għandu jippreskrivi, fil-każ ta' diskriminazzjoni allegata ta' persuna kontra persuna oħra, l-arranġamenti li bihom il-Kummissarju jista' hu nnifsu jirreferi l-kwistjoni lill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili:

Izda ebda riferiment simili m'għandu jzomm lil xi individwu li jkollu interess legali milli jressaq pretenzjoni ta' diskriminazzjoni bħala l-mertu ta' azzjoni, inkluża azzjoni għad-danni quddiem dik il-Qorti.

33A. Kull assoċjazzjoni, organizzazzjoni jew entità legali oħra li jkollhom interess legittimu li jiżguraw li d-dispożizzjonijiet ta' dan l-Att jiġu mharsa, tista' tibda, għan-nom ta' jew b'sostenn tal-persuna li jkun sar att illegali u diskriminatorju taħt dan l-Att fil-konfront tagħha, bl-approvazzjoni tal-istess persuna, proċedimenti għal rimedju quddiem il-Qorti kompetenti.

Proċedimenti
mibdija minn terzi.
Miżjud:
II. 2012.34.

34. Meta ssir pretenzjoni minn persuna li jkollha interess legali fi kwistjoni, sew jekk din issir personalment kif ukoll jekk issir permezz tar-rappreżentant legali tiegħu jew tagħha, li xi persuna oħra tkun wettqet xi att illegali ta' diskriminazzjoni kontrih jew kontriha skont kif hemm provdut taħt dan l-Att, din għandha ssir b'azzjoni ċivili li tista' tinkludi talba għad-danni; u d-danni li jinghataw minhabba f'att illegali ta' diskriminazzjoni jistgħu ukoll jinkludu kumpens għal danni morali sew jekk dawn jinkludu sew ma jinkludux kumpens taħt xi kap ieħor, ta' mhux iżjed minn elfejn u hames mitt euro (€2,500), hekk kif il-qorti tista' tiddikjara.

Proċedimenti
ċivili.
Emendat:
A.L. 426 tal-2007;
II. 2012.35.

34A. Meta ssir azzjoni ġudizzjarja, li ma tkunx proċedura kriminali, għal rimedju taħt dan l-Att minhabba f'xi att illegali ta' diskriminazzjoni, il-persuna li tkun bdiet daww il-provvedimenti tistabbilixxi quddiem il-Qorti l-fatti li minnhom jista' jitqies li tkun saret diskriminazzjoni, għandu jkun il-konvenut li jgħib prova li ma kien hemm ebda ksur tad-dispożizzjonijiet ta' dan l-Att.

Il-konvenut
għandu juri li ma
kien hemm ksur
tal-Att.
Miżjud:
II. 2012.36.

TAQSIMA VIII

Emendata:
XXIV. 2016.3.

MIXELLANJI

35. (1) Il-Ministru jista' jagħmel regolamenti b'mod ġenerali sabiex jagħti seħħ lid-dispożizzjonijiet ta' dan l-Att, u t-tweġġiq tiegħu, u b'mod partikolari, iżda minghajr preġudizzju għall-generalità ta' dak imsemmi qabel -

Regolamenti.
Emendat:
II. 2012.37;
XXIV. 2016.29.

- (a) sabiex jipprovi dwar kull haġa li tenhtieg jew li tkun awtorizzata b'dan l-Att li tiġi provduta; u, jew,
- (b) għall-eżenzjoni ta' kull persuna, jew kategorija ta' persuni jew korp, minn xi htieġa tat-Taqsima IV ta' dan l-Att hekk kif jiġi speċifikat fir-regolamenti msemmija qabel; iżda kull eżenzjoni bħal dik għandha tiġi biss iddikjarata mill-Ministru wara konsultazzjoni mal-Kummissarju, b'dan illi dik l-eżenzjoni għandha tkun għal perijodu ta' żmien speċifiku li jista' jiġġedded mill-Ministru wara konsultazzjoni mal-Kummissjoni.

(2) Il-Ministru jista' ukoll jagħmel regolamenti kif jidhirlu xierqa għall-implimentazzjoni tad-dispożizzjonijiet ta' kull trattat internazzjonali li għandu x'jaqsam ma' persuni b'diżabilità li Malta tkun taderixxi għalih.

(3) Kull regolament magħmul bis-saħħa ta' dan l-artikolu jista' jispesjifika żminijiet ta' eżenzjoni differenti għar-rigward ta' -

- (a) l-ġhoti u l-użu ta' oġġetti, facilitajiet jew servizzi differenti;
- (b) persuni jew korpi differenti; jew

(ċ) kategoriji ta' persuni jew korpi differenti.

Il-Ministru jista' jispjega lill-punt fokali.
Miżjud:
II. 2012.38.

36. Il-Ministru, b'avviż fil-Gazzetta, jista' jispjega lill-awtorità kompetenti li tkun il-punt fokali għal kull haġa li għandha x'taqsam mal-implimentazzjoni tal-Konvenzjoni tal-Ġnus Maqgħuda dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità u ta' kull Protokoll Opzjonali relattiv kif ratifikat minn Malta.

Inkonsistenza ma' dan l-Att.
Miżjud:
XXIV. 2016.30.

37. Meta xi ligi oħra tkun inkonsistenti ma' dan l-Att, dan l-Att għandu jipprevali meta tali inkonsistenza tirrigwarda d-drittijiet ta' persuni b'diżabilità.
